ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)
της 22ας Μαΐου 1990 *

Στην υπόθεση C-332/88,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του tribunal de commerce του Quimper προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της δίκης που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Alimenta AE

και

Doux SA,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 10 της οδηγίας 71/118/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Φεβρουαρίου 1971, περί υγειονομικών προβλημάτων στον τομέα των συναλλαγών νωπών κρεάτων πουλερικών (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/006, σ. 116),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Sir Gordon Slynn, πρόεδρο τμήματος, R. Joliet και G. C. Rodríguez Iglesias, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Tesauro
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Alimenta AE, ενάγουσα της κύριας δίκης, εκπροσωπούμενη από τον Y. Kerjean, δικηγόρο Βρέστης,

— η Doux SA, εκπροσωπούμενη από τους H. Gurland και U. C. Feldmann, δικηγόρους Κολωνίας,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

— η κυβέρνηση της Ελληνικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενη από τους Ν. Φραγκάκη, νομικό σύμβουλο της Μόνιμης Αντιπροσωπείας της Ελλάδας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, Ι. Γαλάνη-Μαραγκουδάκη, νομική συνεργάτιδα του Υπουργείου Εξωτερικών και Ι. Λάιο, νομικό σύμβουλο του Υπουργείου Γεωργίας,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους R. Barents και C. Berardis-Kayser, μέλη της νομικής της υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 9ης Ιανουαρίου 1990, κατά την οποία οι διάδικοι εξέθεσαν προφορικώς τις απόψεις τους,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 7ης Μαρτίου 1990,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 1988, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 16 Νοεμβρίου 1988, το tribunal de commerce του Quimper υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 10 της οδηγίας 71/118/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Φεβρουαρίου 1971, περί υγειονομικών προβλημάτων στον τομέα των συναλλαγών νωπών κρεάτων πουλερικών (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/006, σ. 116), προκειμένου να καθοριστεί ποιο έννομο αποτέλεσμα συνεπάγεται η γνώμη που διατυπώνει ο πραγματογνώμονας κτηνίατρος που ορίζεται βάσει της διατάξεως αυτής.

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Alimenta ΑΕ, εταιρίας ελληνικού δικαίου με έδρα τον Πειραιά, και της Doux SA, εταιρίας γαλλικού δικαίου με έδρα το Châteaulin, σχετικά με την παράδοση πουλερικών χωρίς εντόσθια μαζί με παραπροϊόντα σφαγείων, τα οποία είχαν κατασχεθεί κατά την άφιξή τους στον Πειραιά από την ελληνική κτηνιατρική υπηρεσία ως ακατάλληλα προς βρώση λόγω της σαλμονελώσεως.

3 Δυνάμει του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 71/118 του Συμβουλίου, ένα κράτος μέλος μπορεί να απαγορεύει τη θέση σε κυκλοφορία στο έδαφός του νωπών κρεάτων πουλερικών που προέρχονται από άλλο κράτος μέλος εφόσον διαπιστώνεται κατά τον υγειονομικό έλεγχο που πραγματοποιείται στη χώρα προορισμού ότι τα κρέατα αυτά είναι ακατάλληλα για ανθρώπινη κατανάλωση. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται κατ' εφαρμογήν της διατάξεως αυτής πρέπει να γνωστοποιούνται, με μνεία του σκεπτικού τους, στον αποστολέα ή τον εντολοδόχο του.

4 Το άρθρο 10 της ίδιας οδηγίας προβλέπει ότι κάθε κράτος μέλος παρέχει στους αποστολείς των οποίων τα νωπά κρέατα πουλερικών δεν μπορούν να τεθούν σε κυκλοφορία στο έδαφός του σύμφωνα με το άρθρο 9, παράγραφος 1, το δικαίωμα να λαμβάνουν τη γνώμη πραγματογνώμονα κτηνιάτρου, ο οποίος πρέπει να έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους διαφορετικού από αυτό της αποστολής ή του προορισμού. Κάθε κράτος μέλος ενεργεί ώστε οι πραγματογνώμονες κτηνίατροι, πριν οι αρμόδιες αρχές λάβουν άλλα μέτρα όπως η καταστροφή των κρεάτων, να έχουν τη δυνατότητα να κρίνουν αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 9, παράγραφος 1. Η Επιτροπή καταρτίζει, κατόπιν προτάσεως των κρατών μελών, τον κατάλογο πραγματογνωμόνων κτηνιάτρων στους οποίους μπορεί να ανατίθεται η διατύπωση τέτοιων γνωμών και καθορίζει, κατόπιν διαβουλεύσεως με τα κράτη μέλη, τις γενικές λεπτομέρειες εφαρμογής, ιδίως όσον αφορά τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται κατά τη διατύπωση των γνωμών αυτών.

5 Ύστερα από τις αποφάσεις των ελληνικών κτηνιατρικών υπηρεσιών να χαρακτηρίσουν τα εμπορεύματα ακατάλληλα προς βρώση (αποφάσεις επικυρωθείσες από δύο επιτροπές συγκείμενες, αντίστοιχα, από τρεις και πέντε πραγματογνώμονες κτηνιάτρους) και να κατάσχουν το εμπόρευμα που είχε παραδοθεί από την εταιρία Doux, η εν λόγω εταιρία ζήτησε τη γνώμη πραγματογνώμονα εγγεγραμμένου στον καταρτισθέντα από την Επιτροπή πίνακα. Ο πραγματογνώμονας αυτός, ολλανδικής ιθαγενείας, προέβη σε δύο εξετάσεις και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν υφίστατο κανένας λόγος ώστε το επίμαχο εμπόρευμα να μη χαρακτηριστεί σύμφωνο προς τις προδιαγραφές της οδηγίας 71/118.

6 Ωστόσο, οι ελληνικές αρχές διατήρησαν την εν λόγω κατάσχεση, εμποδίζοντας έτσι τη διάθεση στην αγορά του εμπορεύματος. Θεωρώντας ότι η εταιρία Doux, παραδίδοντας προϊόν μη δυνάμενο να διατεθεί στην αγορά, είχε παραβεί τις συμβατικές της υποχρεώσεις, η εταιρία Alimenta άσκησε αγωγή ενώπιον του tribunal de commerce του Quimper ζητώντας την αποκατάσταση της θετικής και αποθετικής της ζημίας. Το Δικαστήριο αυτό ανέστειλε τη διαδικασία και υπέβαλε προς το Δικαστήριο το εξής προδικαστικό ερώτημα:

« Ποιο έννομο αποτέλεσμα συνεπάγεται η γνώμη που διατύπωσε στις 11 Δεκεμβρίου 1987 και στις 3 Φεβρουαρίου 1988 ο πραγματογνώμονας κτηνίατρος που ορίστηκε βάσει του άρθρου 10 της οδηγίας 71/118/ΕΟΚ του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 15ης Φεβρουαρίου 1971, γνώμη κατά την οποία: " My investigation showed that there is no indication that the consignment mentioned above is not certified in comformity with Directive 71/118 EEC " (από τον έλεγχο που διενήργησα δεν προέκυψαν ενδείξεις ότι το προαναφερθέν εμπόρευμα δεν πληροί τους όρους της οδηγίας 71/118/ΕΟΚ), ενώ οι αρμόδιες ελληνικές αρχές έκριναν, αντιθέτως, ότι το ίδιο εμπόρευμα ήταν ακατάλληλο προς βρώση και διέταξαν την κατάσχεσή του; »

7 Στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση αναπτύσσονται διεξοδικώς τα πραγματικά περιστατικά και η εφαρμοστέα κοινοτική νομοθεσία, η εξέλιξη της διαδικασίας καθώς και οι γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο. Τα στοιχεία αυτά της δικογραφίας δεν επαναλαμβάνονται κατωτέρω παρά μόνο καθόσον απαιτείται για τη συλλογιστική του Δικαστηρίου.

8 Η ελληνική κυβέρνηση και οι διάδικοι της κύριας δίκης ζητούν από το Δικαστήριο να αποφανθεί ως προς την ορθότητα των γνωμών που διατυπώθηκαν από τους πραγματογνώμονες, των οποίων τα διιστάμενα συμπεράσματα εξηγούνται από τις διαφορετικές μεθόδους αναλύσεως που ακολούθησαν.

9 Συναφώς, πρέπει να υπομνηστεί ότι δεν εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου, όταν αυτό αποφαίνεται στο πλαίσιο του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, η εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως της κύριας δίκης ή της ορθότητας της διατυπωθείσας από πραγματογνώμονα γνώμης, αλλά ότι, ενώπιον ενός ερωτήματος διατυπωμένου κατά τρόπο γενικό σχετικά με το έννομο αποτέλεσμα μιας τέτοιας γνώμης, το Δικαστήριο υποχρεούται να παράσχει στο εθνικό δικαστήριο τα στοιχεία ερμηνείας που του είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς.

10 Όσον αφορά την υπόθεση της κύριας δίκης, το υποβληθέν από το εθνικό δικαστήριο ερώτημα αφορά μόνο το έννομο αποτέλεσμα της γνώμης που διατυπώθηκε από τον πραγματογνώμονα κτηνίατρο, ο οποίος ορίστηκε βάσει του άρθρου 10 της οδηγίας 71/118, και όχι την ορθότητα της γνώμης αυτής.

11 Όμως, στην οδηγία δεν διευκρινίζεται ρητώς ποιο είναι το έννομο αποτέλεσμα μιας τέτοιας γνώμης.

12 Η ενάγουσα της κύριας δίκης και η ελληνική κυβέρνηση ισχυρίζονται ότι η εν λόγω γνώμη δεν δεσμεύει ούτε το αιτούν δικαστήριο ούτε τις ελληνικές αρχές. Αποτελεί απλώς ένα στοιχείο που πρέπει να εκτιμάται παράλληλα με τις άλλες γνώμες και λαμβανομένων υπόψη όλων των περιστάσεων.

13 Κατά την εναγομένη της κύριας δίκης, η γνώμη του πραγματογνώμονα ο οποίος επιλέγεται βάσει του καταρτισθέντος από την Επιτροπή πίνακα δεν έχει απλώς τον χαρακτήρα αντιπραγματογνωμοσύνης αλλά αποτελεί οριστική διαιτησία· συναφώς, η εν λόγω εναγομένη επικαλείται το γράμμα του προαναφερθέντος άρθρου 10, δυνάμει του οποίου ο εν λόγω πραγματογνώμονας έχει τη δυνατότητα « να καθορίζει » αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 9, παράγραφος 1.

14 Κατά την Επιτροπή, η εν λόγω γνώμη έχει το ίδιο έννομο αποτέλεσμα με αυτήν που διατυπώνει ο πραγματογνώμονας του οποίου ζητείται η γνώμη βάσει των διατάξεων του εθνικού δικαίου.

15 Πρέπει να αναγνωριστεί ότι ο πραγματογνώμονας καλείται να εκφέρει γνώμη και όχι να λάβει απόφαση. Σε ορισμένες περιπτώσεις, καίτοι μια γνώμη μπορεί να παραγάγει δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα, στην οδηγία ουδόλως ορίζεται ότι η εν λόγω γνώμη δεσμεύει οριστικά τις εθνικές ή κοινοτικές αρχές. Αν το Συμβούλιο είχε θελήσει να παράσχει μια τέτοια εξουσία λήψεως αποφάσεως στον πραγματογνώμονα, θα το όριζε ρητώς. Η έκφραση « να καθορίζει » δεν μπορεί να νοηθεί ως συνεπαγόμενη δέσμευση: απλώς σημαίνει ότι ο πραγματογνώμονας πρέπει να σχηματίσει τη δική του γνώμη όσον αφορά το ζήτημα αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 9, παράγραφος 1. Η θεσπισθείσα με την οδηγία διαδικασία δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκην ότι η γνώμη του πραγματογνώμονα παράγει δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα.

16 Η εναγομένη επικαλείται επίσης την οικονομία της οδηγίας 71/118 και το καθεστώς της ενιαίας αγοράς, αναφερόμενη, ειδικότερα, στην οδηγία 83/643/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 1ης Δεκεμβρίου 1983 για τη διευκόλυνση των διοικητικών διατυπώσεων και των υλικών ελέγχων κατά τη μεταφορά εμπορευμάτων μεταξύ κρατών μελών (ΕΕ L 359, σ. 8), που αποσκοπούν στην οργάνωση του υγειονομικού ελέγχου εντός του κράτους αποστολής, υπό την ευθύνη αυτού, και στην καθιέρωση τεκμηρίου περί της αληθείας των πιστοποιητικών της χώρας καταγωγής όσον αφορά την καταλληλότητα για την ανθρώπινη υγεία των εισαγόμενων από κράτος μέλος προϊόντων.

17 Το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να γίνει δεκτό εφόσον η οδηγία 71/118, εν αναμονή πλέον προωθημένης εναρμονίσεως, ρητώς επιφυλάσσει στα κράτη μέλη την ευχέρεια να αρνούνται την εισαγωγή στο έδαφός τους κρεάτων πουλερικών που θεωρούν ακατάλληλα προς βρώση.

18 Τέλος, η εναγομένη υποστηρίζει ότι, σε περίπτωση που η προβλεπόμενη στο άρθρο 10 γνώμη δεν είχε κανένα δεσμευτικό αποτέλεσμα, αυτό θα στερούσε από τη διάταξη αυτή κάθε χρησιμότητα.

19 Ο ισχυρισμός αυτός δεν είναι βάσιμος. Έστω και αν δεν δεσμεύει τις εθνικές αρχές, η γνώμη του πραγματογνώμονα που επιλέγεται βάσει του καταρτισθέντος από την Επιτροπή πίνακα και έχει ιθαγένεια διαφορετική από αυτή των ενδιαφερόμενων κρατών μελών παρουσιάζει ορισμένο ενδιαφέρον· προσφέρει μια εκτίμηση των γεγονότων εκ μέρους ενός πραγματογνώμονα ανεξαρτήτου έναντι των διαδίκων και των ενδιαφερομένων εθνικών αρχών· μπορεί έτσι να ωθήσει τις τελευταίες να αναθεωρήσουν τη στάση τους, να αποτελέσει σημαντικό στοιχείο εκτιμήσεως για το επιληφθέν εθνικό δικαστήριο ή να διαφωτίσει την Επιτροπή σχετικά με την ύπαρξη τυχόν μέτρου ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό.

20 Συνεπώς, όσον αφορά τα συμπεράσματα του πραγματογνώμονα, από το κείμενο και τον σκοπό της οδηγίας ούτε αποδεικνύεται ότι αυτά έχουν καθοριστική σημασία για τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα και τα κράτη μέλη ούτε ότι υπερισχύουν οποιασδήποτε άλλης γνώμης ούτε ότι, σε περίπτωση ευνοϊκής για τον εξαγωγέα γνώμης, έχουν ως συνέπεια ότι τα εμπορεύματα πρέπει να χαρακτηρίζονται κατάλληλα προς βρώση και επομένως να επιτρέπεται η ελεύθερη διάθεσή τους στο έδαφος του κράτους μέλους προορισμού.

21 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο εθνικό δικαστήριο πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η διατυπούμενη από τον πραγματογνώμονα κτηνίατρο γνώμη που προβλέπεται από το άρθρο 10 της οδηγίας 71/118 του Συμβουλίου, της 15ης Φεβρουαρίου 1971, περί υγειονομικών προβλημάτων στον τομέα των συναλλαγών νωπών κρεάτων πουλερικών, στερείται μεν αποφασιστικού και δεσμευτικού αποτελέσματος, πλην όμως αποτελεί σημαντικό στοιχείο εκτιμήσεως για τις εθνικές αρχές και το ενδεχομένως επιληφθησόμενο εθνικό δικαστήριο.

Επί των δικαστικών εξόδων

22 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η κυβέρνηση της Ελληνικής Δημοκρατίας και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων οι οποίες κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 1988 το tribunal de commerce του Quimper, αποφαίνεται:

Η διατυπούμενη από τον πραγματογνώμονα κτηνίατρο γνώμη που προβλέπεται από το άρθρο 10 της οδηγίας 71/118 του Συμβουλίου, της 15ης Φεβρουαρίου 1971, περί υγειονομικών προβλημάτων στον τομέα των συναλλαγών νωπών κρεάτων πουλερικών, στερείται μεν αποφασιστικού και δεσμευτικού αποτελέσματος, πλην όμως αποτελεί σημαντικό στοιχείο εκτιμήσεως για τις εθνικές αρχές και το ενδεχομένως επιληφθησόμενο εθνικό δικαστήριο.

Slynn Joliet Rodríguez Iglesias

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 22 Μαΐου 1990.

Ο γραμματέας

J.-G. Giraud

Ο πρόεδρος του πρώτου τμήματος

Gordon Slynn